

Asia: VN/9898/2021-75

Ehdotukset SUP-direktiivin täytäntöönpanoon liittyviksi asetuksiksi sekä uudeksi keräyspaperia koskevaksi asetukseksi

Lausunnonantajan lausunto

Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista

Tällä hetkellä Suomessa on varsin vähän määrällistä tietoa ympäristöön päätyvästä muoviroskasta. Suurin osa siitä saadaan rantaroskien seurannasta, jossa on mukana yhteensä 14 rantaa Suomenlahdelta Perämerelle. Suurin osa rannoista on urbaaneja sijaintinsa puolesta, ja ne sijoittuvat siten, että niiden kautta saadaan tietoa etenkin kuluttajien tuottamasta roskasta. Yleisin yksittäinen roskatyyppi niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa on selluloosa-asetaatista valmistettu tupakantumppi, joiden määrät ovat korkeita urbaaneilla rannoilla, joita käytetään virkistytymiseen. SUP-direktiivin määritelmän mukaan selluloosa-asetaatit sisältyy muoveihin. Laaditut suunnitelmat tupakantumppien keräämiseksi erillisiin roska-astioihin ovat siten hyvin perustellut.

Ehdotuksen mukaan vuoteen 2024 mennessä Suomeen asennettaisiin noin 18 300 tupakkaroskista, joiden hankinnan ja ylläpidon kustannukset maksaisivat tupakkatuotteiden tuottajat. Ehdotuksessa ei tarkemmin määritellä sitä, miten roskikset sijoitettaisiin. Koska taustalla on tarve vähentää roskan kulkeutumista vesistöihin, tulisi ehdotuksessa ohjeistaa sijoittamaan roska-astiat siten, että ne vähentäisivät mm. pintavaluman mukana hulevesiin tai rantaveteen muilla tavoilla päätyvien tumppien määrää. Miten tumppiongelma on huomioitu ravintoloiden ulkoterassien osalta? Onko mahdollista (jos näin ei jo ole), että terassitoiminnan yksi edellytys jatkossa olisi todennettu toimiva tumppien keräys tupakointialueelta?

Ilmapallot ovat ainakin rantaroskaseurannan aineiston perusteella varsin harvinaisia urbaaneillakin rannoilla. Ilmapallot sen sijaan ovat ilmeisesti jossakin määrin heterogeeninen tuoteryhmä. Osa palloista on materiaaaliltaan muovia ja toiset ovat, ainakin tuottajan antamien tietojen mukaan, valmistettu luonnonkumista. Onko ehdotuksessa tarpeellista eritellä ilmapalloja tarkemmin?

Valtioneuvoston asetus muovia sisältävistä kalastusvälineistä

Ehdotuksen mukaisesti Suomeen perustetaan yhteensä 150 seisoville pyydyksille tarkoitettua keräyspistettä. Vapakalastuksesta syntyvän muovijätteen vastaanotto voitaisiin järjestää kampanjaluonteisesti. Koska kyseessä on täysin uusi keräysvelvoite, tulisi asetukseen kirjata mahdollisuus tarkistaa menetelmien toimivuutta seurannan avulla.

Luonnonvarakeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2020 1,5 miljoonaa vapaa-ajan kalastajaa, jotka vuoden 2018 tilastojen mukaan kalastivat 265 000 verkolla ja 269 000 katiskalla merralla tai rysällä. Onko keräyspisteiden määrä suhteessa kalastajien ja pyydysten määriin? Ehdotuksen mukaan seisovien pyydysten vastaanotto tulisi järjestää tasapuolisesti maan eri osissa, mutta on epäselvää, miten tämä tasapuolisuus todennetaan. Tärkeintä on, että vastaanotto painottuisi alueille, joilla kalastuspaine on suurta. Olisiko mahdollista kehittää panttijärjestelmää, joka saattaisi toimia nimenomaan verkkojen osalta?

Muovia sisältäville kalastusvälineille on tarkoitus asettaa 10 %:n keräystavoite. Kyseessä lienee vuotuinen tavoite, mutta mistä määrästä tuo 10 % lasketaan?

Luonnosteltu noutopalveluvaihtoehto vapakalastuksen muovirooskaan liittyen tarkoittaa sitä, että pyydysten haltijan tulisi säilyttää tarpeettomia pyydyksiä siihen saakka, että noutopalvelu saapuu paikkakunnalle tai sen lähistölle. Onko arvioitu, kuinka todennäköisesti tällainen palvelu tavoittaa ihmiset, joilla olisi tarve päästä eroon pyydyksistä? Vai olisiko syytä kehittää mallia, jossa yhdistettäisiin jatkuva keräys kiinteällä keräyspaikalla, esimerkiksi kalastusvälineitä myyvän liikkeen yhteydessä, ja sesonkiluoteisesti kiertävät kampanjaluonteiset keräykset?

Yleisarviona voi todeta, että ehdotus antaa varsin vapaat kädet tuottajayhteisölle määrittellä se, miten keräykset toteutetaan ja minne keräyspisteet sijoitetaan. Etenkin vapakalastuksesta aiheutuvan muovirooskan osalta selkeä malli puuttuu.

Valtioneuvoston asetus eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille maksamista korvauksista

-

Valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä annetun asetuksen muuttamisesta

Perustelumuiotiossa on mainittu pantittomien pullojen keräämisestä muun muovipakkausjätteen kanssa. Olisiko syytä harkita vaatimusta käytöstä poistettujen pantittomien pullojen erilliskerättyjen määrien ilmoitusvelvollisuudesta, mikäli tälle ei ole olemassa olevia luotettavia laskentamenetelmiä? Arvioitujen lukujen harha ei edistä todenmukaista hyötytarkastelua. Sen sijaan myytyjen pullojen ilmoitusvelvollisuus on erittäin kannatettavaa, koska sen avulla voidaan päätellä muodostuvan jätteen määrää. Mikäli komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2021/1752 edellyttää pantittomien erilliskerättyjen pullojen ilmoittamista, voisi olla hyvä tukea oikeiden tietojen saavuttamisen kehitystä esimerkiksi T&K-rahoituksella, jotta sekä sekajätteeseen että erilliskerättyyn muovinkeräykseen päätyneet pantittomat muovipullot saadaan huomioituna.

Jää hieman epäselväksi, tarkoitetaanko erilliskerättyjen käytöstä poistettujen pullojen määrällä pakkauksia vai myynnistä poistettuja juomapulloja (joissa sisältö on edelleen mukana). Mikäli myynnistä poistettuja raportoidaan muovijätteenä, raportoidaanko nämä myös elintarvikejätteenä? Tätä kohtaa olisi syytä selventää asetustekstiin ja ohjeistuksiin.

Valtioneuvoston asetus juomapakkauksista annetun asetuksen muuttamisesta

Pantillisten juomapakkausten palautusjärjestelmät ovat toimineet tehokkaasti. Jotta erinomainen pantillisten muovipullojen palautusaste säilytetään, olisi toivottavaa, että SUP-direktiivin -myötä tapahtuvat muutokset eivät vähentäisi palautusmääriä. Siten muutokset sääntelyyn eivät saisi vaarantaa pantillisten pullojen kahdensuuntaista positiivista hyötyä: verotusetua valmistajalle ja pantin palautusta käyttäjälle. Olisiko syytä asettaa myös seurantaa, vaihtavatko juomien tuottajat

SUP-sääntelyn myötä painavampaan materiaaliin (lasi), josta taas on muovia enemmän kuljetusten aiheuttamia ilmastovaikutuksia?

Valtioneuvoston asetus keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä

Suomen ympäristökeskus tukee ehdotusta nostaa keräyspaperin kierrätystavoite nykyisestä 75 prosentista 85 prosenttiin. Tavoite tukee osaltaan yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden saavuttamista.

Koko lausunnon vastuuvastuuvalmistelijana oli erikoistutkija Sari Kauppi ja muut valmistelijat olivat ylitarastaja Eevaleena Häkkinen, vanhempi tutkija Pekka Kotilainen ja johtava tutkija Outi Setälä.

Myllymaa Tuuli
Suomen ympäristökeskus SYKE